2.10 Plastyka: odciski palców stylu

Czyj pędzel, czyj głos? Rozpoznawanie cech charakterystycznych twórców za pomocą SI

Przedmiot: Plastyka i literatura · **Klasa:** 9 (wiek 14–15) · **Czas trwania:** 1 lekcja podwójna · **SI:** Uczenie się **Z** SI

Kompetencje związane z SI (Ramy DUAL.AI.TEACHer) – poziom nauczyciela	**Przedmiotowe cele kształcenia – poziom ucznia**
AF-TL-2b *(Podstawy i zastosowania SI × Nauczanie i uczenie się, poziom 2 – refleksyjne wdrażanie):* „Nauczyciele potrafią organizować elementy lekcji, które osadzają wykorzystanie SI w jasnych rolach pedagogicznych oraz strategiach weryfikacji elementów wyniku.” **AF-FC-2b** *(Podstawy i zastosowania SI × Wspieranie kompetencji cyfrowych (SI) uczniów, poziom 2 – refleksyjne wdrażanie):* „Nauczyciele potrafią wdrażać wskazówki, które pomagają uczniom rozwijać praktyczne umiejętności w zakresie SI, dostosowując zadania do wcześniejszej wiedzy uczniów oraz dostępnych narzędzi SI.”	Po zakończeniu lekcji uczestnicy potrafią: • wskazać obserwowalne cechy stylistyczne w obrazach i wierszach (np. kolor, sposób malowania, kompozycja; dobór słów, obrazowanie, rytm); • rozróżnić zaobserwowaną cechę, powracający wzorzec stylistyczny oraz spekulatywne przypisanie; • wyjaśnić charakterystyczne elementy stylu określonych malarzy lub poetów; • połączyć dowody z kilku dzieł, aby zbudować „profil stylu” twórcy; • formułować polecenia, które wymagają od SI uzasadnienia analizy stylistycznej odniesieniami do konkretnych dzieł; • analizować opisy stylu wygenerowane przez SI, aby zrozumieć ryzyko nadmiernego generalizowania i błędnego przypisania.
Najważniejsze przesłanie: Rozpoznanie „stylu” nie jest tym samym co jego zrozumienie. SI potrafi wykrywać powierzchowne wzorce w wielu dziełach, ale odróżnienie prawdziwej sygnatury stylistycznej od przypadkowej cechy lub wymyślonej interpretacji nadal wymaga ludzkiego osądu opartego na rzeczywistych dziełach.	

Treść

Historycy sztuki i literaturoznawcy rzadko mają bezpośredni dostęp do intencji twórcy. Zamiast tego rekonstruują „styl” artysty, porównując wiele dzieł: pociągnięcia pędzla, kolor i kompozycję w malarstwie albo dobór słów, obrazowanie i rytm w poezji. Jeden obraz czy wiersz może wskazywać

na pewne upodobanie, ale dopiero wzorzec powracający w kilku dziełach zamienia to upodobanie w prawdziwą cechę charakterystyczną.

Vincent van Gogh jest przydatnym studium przypadku. W ciągu około dekady intensywnej pracy wypracował natychmiast rozpoznawalne cechy: gruby impast, krótkie, kierunkowe pociągnięcia pędzla oraz odważne, często dopełniające się kontrasty barwne. Ponieważ cechy te powracają w setkach obrazów, badacze mogą je opisywać jako rzeczywistą sygnaturę stylistyczną, a nie jednorazowy wybór.

Narzędzia SI do generowania obrazów potrafią dziś w kilka sekund tworzyć przekonujące obrazy „w stylu van Gogha”. Takie obrazy często odtwarzają rozpoznawalne znaki powierzchowne — wirujące pociągnięcia pędzla, żółto-niebieskie palety — ale mogą też przejaskrawiać lub wymyślać szczegóły, które nigdy nie były charakterystyczne dla jego rzeczywistej twórczości, albo wplatać cechy zapożyczone od całkiem innych artystów.

Ten sam problem pojawia się w przypadku tekstu. Narzędzia SI do pisania potrafią imitować poetkę taką jak Emily Dickinson, odtwarzając znaki powierzchowne — pauzy, rymy niedokładne, krótkie wersy — niekoniecznie uchwytując przy tym cechy tematyczne i strukturalne, które badacze uznają za naprawdę charakterystyczne dla jej twórczości.

Uczniowie muszą zatem rozróżniać trzy poziomy pewności:

Cecha – to, co da się bezpośrednio zaobserwować w jednym konkretnym dziele.

Wzorzec – cecha, która powraca w kilku potwierdzonych dziełach i którą można zasadnie nazwać charakterystyczną.

Przypisanie – twierdzenie o znaczeniu, wpływie lub autorstwie, które wykracza poza to, co same dzieła mogą potwierdzić.

Plan lekcji

Faza	Czas	Aktywność
Wprowadzenie	10 min	Pokaż dwa wygenerowane przez SI obrazy „w stylu van Gogha” — jeden bliższy jego rzeczywistej technice, drugi przejaskrawiony. Uczniowie zgadują, który jest wierniejszy, i dyskutują dlaczego.
Wejście	10 min	Wprowadź rozróżnienie cecha – wzorzec – przypisanie i przećwicz je na szczególe autentycznego obrazu.
Eksploracja	15 min	Uczniowie analizują 3–4 autentyczne dzieła jednego twórcy bez udziału SI i zapisują, które cechy rzeczywiście powracają.

Adaptacja 1	20 min	SI pisze opis stylu na podstawie jednego dzieła lub ograniczonego polecenia. Uczniowie wskazują, gdzie wymyśla ona cechy nieznajdujące potwierdzenia.
Adaptacja 2	20 min	Dodane zostają kolejne dzieła oraz surowsze polecenie wymagające podawania źródeł. Uczniowie porównują oba opisy stylu.
Refleksja	25 min	Uczniowie przenoszą ten sam schemat krytycznego myślenia na sporny przypadek uwierzytelnienia lub przypisania dzieła sztuki.

Pytania przewodnie: od wyniku SI do gotowej aktywności lekcyjnej

- **Wprowadzenie — pokaż dwa wygenerowane przez SI obrazy „w stylu van Gogha" (jeden bliższy jego rzeczywistej technice, drugi przejaskrawiony i stereotypowy):**
  - *Pytanie do dyskusji:* „Co sprawia, że wygląda to jak prawdziwy van Gogh?"
  - *Przedstaw problem:* „Skąd wiemy, które szczegóły stylistyczne są rzeczywiście charakterystyczne dla tego twórcy?" Kluczowa zasada tej lekcji (porównywanie wielu autentycznych dzieł)
  - Obserwowalna cecha → powracający wzorzec → przypisanie lub interpretacja
- **Wejście — uważne przyjrzenie się autentycznemu dziełu (np. szczegółowi „Gwiaździstej nocy" lub strofie wiersza Emily Dickinson):**
  - Podaj twierdzenia o dziele, które trzeba przypisać do kategorii cecha, wzorzec, przypisanie. Przykład:
  - Na tym obrazie widoczne są krótkie, urywane pociągnięcia pędzla – *cecha*
  - Van Gogh regularnie stosował krótkie, kierunkowe pociągnięcia pędzla w swoich późnych dziełach – *wzorzec*
  - Używał tych pociągnięć pędzla, aby wyrazić swój wewnętrzny niepokój emocjonalny – *przypisanie*
- **Eksploracja — praca w grupach. Analiza autentycznych dzieł:**

3–4 dzieła tego samego twórcy, na przykład:

A) Dwie lub trzy reprodukcje obrazów z tego samego okresu twórczości artysty.

B) Zbliżenia lub szczegóły pokazujące sposób malowania albo charakter pisma.

C) Krótkie notatki o technice lub biografii z muzeum albo ze źródła literackiego.

D) Kontrastowe dzieło innego malarza lub poety, do porównania.

Uczniowie wypełniają kartę pracy dla każdego dzieła, odpowiadając na pytania: Jakie cechy obserwujemy? Jakie wzorce powracają w kolejnych dziełach? Co pozostaje wyłącznie naszą interpretacją?

- **SI pisze opis stylu:**

Polecenie używane przez uczniów: Wyłącznie na podstawie tego jednego obrazu lub wiersza opisz w około 150 słowach charakterystyczny styl twórcy. Wymień tylko cechy, które są faktycznie widoczne lub obecne w dziele.

Uczniowie oznaczają w odpowiedzi SI:

- Cecha
- Uzasadniony wzorzec
- Bez potwierdzenia / przypisanie

- **SI poprawia swoją pracę, korzystając z większej liczby dowodów:**

Ulepszone polecenie: Popraw opis stylu, korzystając ze źródeł A–D. Po każdym twierdzeniu stylistycznym podaj konkretne dzieło, które je potwierdza, na przykład [Dzieło B]. Jeśli twierdzenie jest szerszym wzorcem wywiedzionym z kilku dzieł, napisz [Wzorzec]. Usuń każde twierdzenie, którego nie da się potwierdzić.

Porównajcie:

Wersja 1 → Wersja 2

Znajdźcie:

- jeden szczegół, który stał się dokładniejszy;
- jeden szczegół, który SI usunęła;
- jedną nową cechę potwierdzoną dowodami;
- jedno twierdzenie, które nadal wymaga zakwestionowania.

- **Refleksja / transfer wiedzy**

Pokaż krótki, odpowiedni dla klasy przykład spornego przypadku uwierzytelnienia dzieła sztuki lub przypisania autorstwa wiersza.

Pytanie do dyskusji:

- Co w świetle kluczowych zasad z tej lekcji jest tu cechą, co wzorcem, a co przypisaniem?
- Jeśli wygenerowany przez SI pastisz skutecznie imituje powierzchnię stylu, czy to znaczy, że uchwycił rzeczywiste cechy twórcy?

Końcowa refleksja indywidualna:

Uczniowie dokończają zdania:

1. Cecha stylistyczna staje się prawdziwą „cechą charakterystyczną”, gdy…
2. Zanim zaufam opisowi stylu twórcy podanemu przez SI, muszę…
3. SI potrafi imitować powierzchnię stylu, ale…

Materiały

- Projektor / tablica interaktywna z głośnikami.
- Dwa wygenerowane przez SI obrazy „w stylu…”, na fazę wprowadzenia.
- Zbliżenie lub fragment autentycznego dzieła wybranego twórcy.
- Mini karta pracy cecha–wzorzec–przypisanie.

- Zestaw źródeł: 3–4 autentyczne dzieła (reprodukcje lub teksty wierszy) oraz krótkie notatki o technice lub biografii.
- Karta pracy do analizy źródeł.
- Urządzenia uczniów z dostępem do zatwierdzonego narzędzia generatywnej SI (tekst i/lub obraz).
- Karty pracy z poleceniami dla SI i porównaniem, do rundy 1 i 2.
- Przykład spornego przypadku uwierzytelnienia lub przypisania, na fazę refleksji.

Revision #3
Created 2026-09-17 21:27:02 UTC by Alexander
Updated 2026-10-29 14:16:03 UTC by Jannik